

021006-2

Vztah k celku a k celkům, který je nám tak hluboce vlastní a od něhož nemůžeme nikdy odhlížet, leda jen metodicky a na zkoušku, k čemu nás to dovede, však vede nutně k tomu, že tam, kde nemáme dost informací, ale kde se prostě nemůžeme (přinejmenším momentálně) obejít bez onoho předpokládaného, míněného „celku“, musíme si celek jaksi „domýšlet“. Na tom je ostatně založena ona stará anekdota o třech vědeckých odbornících, kteří na společném výletě v Alpách spatří na vzdáleném vrcholku skály černého kamzíka. Zoolog se plně soustředí na černou barvu, přičemž samozřejmě užije svých znalostí o tom, jak vypadá kamzík a jak jsou černí relativně vzácní, matematik (který toho o kamzících ví nepochybně mnohem méně) se soustředí na počet, neboť zatím je vidět jen jediný kus, a logik (který vlastně zcela odhlíží od toho, zda jde o kamzíka nebo o jiné zvíře) se soustředí na to, do jaké míry se vědecký soud může opřít o smyslové údaje, a co si k tomu přimýšlí. Každý z nich si něco „domýšlí“, každý zatahuje viděné do sítě toho, co ví a zná, do velké sítě významů nejrozličnějšího původu a úrovně, v níž pro něho ono „viděné“ teprve dostává ten pro něho důležitý význam. A nám je zcela jasné, že i tak ani všichni dohromady nepokrývají celou skutečnost, dokonce ani celou skutečnost onoho jediného kamzíka, o němž byla řeč. Samozřejmě náleží k onomu jedinému kamzíkovi také jeho od nás odvrácená strana, ale náleží k němu i jeho individuální jedinečnost absolutně i ve vztahu k ostatním kamzíkům (ve stádečku i mimo ně), jeho stáří, momentální stav, třeba nějaká choroba, jeho zkušenosti z minulosti, ale také prostředí v němž žije, a to od nejbližšího okolí, přes celý horský masiv, kontinent, zemskou biosféru, a nepochybně také poměry ve sluneční soustavě (totiž třeba že Země je právě tak vzdálena od Slunce, aby byla dost daleko od sálavého žáru i od hlubokého mrazu dále od něho, atd.) – a zde bychom nemuseli končit! Jenže tento poukaz k širším kontextům už překračuje limity našeho původního zaměření, jímž byl celek resp. celky. Takže se dostáváme k otázce rozdílu mezi významem, vztaženým ke kontextu uvnitř celku a vztaženým ke kontextu za hranicemi celku. Čímž jsme tematizovali to, co je v otázce celku a celkovosti tím nejproblematictější, totiž otázku hranic, mezí celku. A protože je zapotřebí hned upozornit na problém, který s tím bude při dalším vyšetřování spojen, musíme dbát toho, že to není jen otázka na nás, co máme a co nemáme počítat k celku, nýbrž že původně jde o otázku, co si „subjekt“ do rámce svého celku „vtáhne“ a co ne. Sem pak náleží problematika tzv. osvětí, kterou zásadně nelze převádět jen na „subjektnost“ subjektu, ale ani na „objektnost“ či „objektivnost“ okolí.

(Písek, 021006-2.)